

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจของประชากรสูงอายุ ใช้แนวคิดทางทฤษฎี 3 ทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย (The Life Cycle Hypothesis) แนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital) และทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Theory of Consumption)

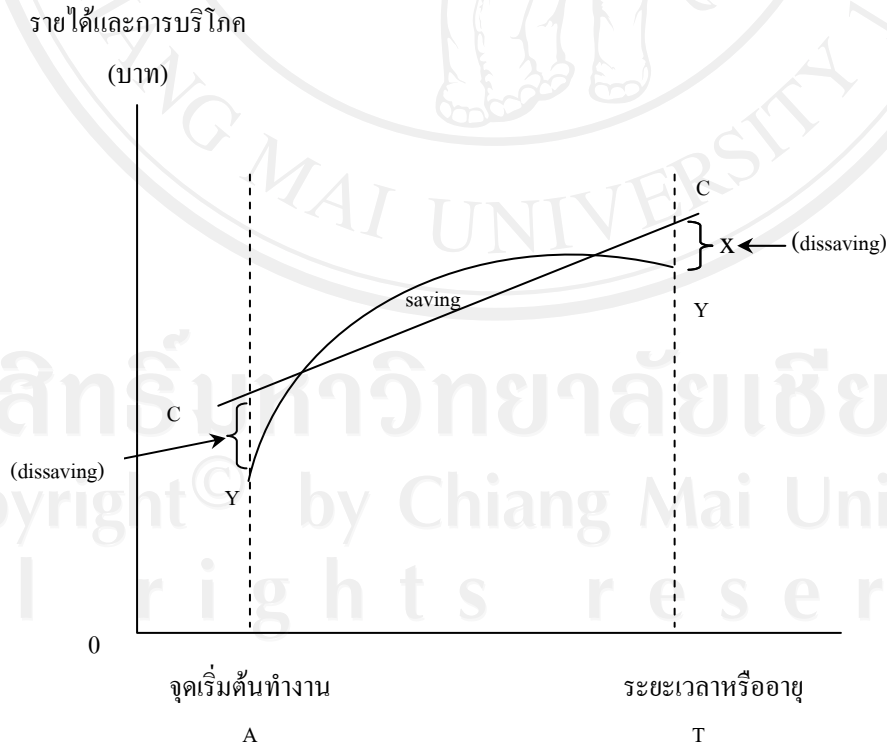
2.1.1 แนวคิดทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย (The Life Cycle Hypothesis)

ทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย ของศาสตราจารย์ฟรังโก โมดิกลีอานี (Franco Modigliani) แห่งมหาวิทยาลัย MIT (Massachusetts Institute of Technology) ร่วมกับลูกศิษย์คือ อัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) และริชาร์ด บรูมเบิร์ก (Richard Brumberg) ได้ตีพิมพ์ผลงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1954 เชื่อว่าการตัดสินใจในการบริโภคของครัวเรือนค่อนข้างมีเสถียรภาพตลอดวงจรชีวิต เมื่อเทียบการบริโภคกับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดชีวิต แสดงว่ามีแนวคิดคล้ายคลึงกับทฤษฎีการบริโภคแบบถาวร เพราะเชื่อว่าการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในขณะนั้น แต่ขึ้นอยู่กับรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งหมด แต่ต่างกันตรงทฤษฎีการบริโภคแบบถาวร คำนึงถึงเฉพาะรายได้ในปัจจุบันตลอดไปจนถึงอนาคตเท่านั้น โดยไม่รวมถึงอดีต ส่วนทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย คำนึงถึงรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งหมด ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต (กัญญา กุณทิกาญจน์, 2545)

ตามแนวคิดทฤษฎีนี้ ครัวเรือนมักจะเก็บออมไว้ขณะที่ทำงานเพื่อให้ได้เงินออมเพียงพอต่อแผนการบริโภค ซึ่งวางไว้สำหรับตอนที่เกษียณอายุ เมื่อบุคคลวางแผนจะบริโภคในระดับที่คงตัวตลอดชั่วอายุ และได้รายได้ต่อปีคงตัวในช่วงที่มีงานทำ จะเก็บออมในเปอร์เซ็นต์ที่คงที่ของรายได้ต่อปี เพื่อนำไปใช้เมื่อเกษียณอายุ ทำให้ค่า APC (Average propensity to consume: ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) คงตัวระหว่างปีที่มีงานทำ

อย่างไรก็ตามจากการที่รายได้ต่อปีของครัวเรือนสูงขึ้นในแต่ละปี และค่อนข้างคงที่ ก่อนเกษียณอายุ ทำให้การออมต่ำในช่วงปีแรกๆ ที่เริ่มงาน และการออมสูงขึ้นในปีหลายๆ กล่าวคือ คนงานใหม่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานซึ่งคาดว่ารายได้ของตนจะสูงขึ้นตลอดเวลานั้นมักจะมีค่า APC (Average propensity to consume: ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) มากกว่า 1 ขณะที่ค่า APC (Average propensity to consume: ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) ของผู้ที่ใกล้เกษียณอายุ จะมีค่าน้อยกว่า 1 ซึ่งพฤติกรรมนี้สอดคล้องกับการศึกษาแบบภาคตัดขวาง ที่พบว่าครัวเรือนที่มี รายได้ต่ำจะมีแนวโน้มไม่ออม แต่กลับกันสำหรับครัวเรือนซึ่งมีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะออม โดยที่ ค่า APC (Average propensity to consume: ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) เฉลี่ยคงตัว ตลอดเวลา ถ้ากำลังแรงงานประกอบไปด้วยสัดส่วนวัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยชราเท่าๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแบบอนุกรมเวลา และปัจจัยที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบริโภคตามสมมติฐานนี้คือ ดอกเบี้ยที่ได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงิน รายได้จากสินทรัพย์ที่เป็น มรดกเมื่อเกษียณอายุ และจำนวนปีของการเกษียณอายุที่คาดไว้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนในรูปแบบที่ 2.1

รูปที่ 2.1 การบริโภคตามทฤษฎีช่วงอายุขัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สมมุติให้รายได้มาจากการทำงานของครัวเรือนหรือผู้บริโภคจะทำงานตั้งแต่ A จนถึงเกษียณอายุโดย T คือ อายุขัย เส้นรายได้ คือ YY เส้นการบริโภค คือ CC ในช่วงต้นมักจะมี ประสิทธิภาพน้อย ส่วนในช่วงบั้นปลายชีวิตประสิทธิภาพในการทำงานจะต่ำ ส่วนทางด้าน การบริโภคผู้บริโภคจะพยายามรักษาระดับการบริโภคไว้ค่อนข้างคงที่ หรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ดังแสดงด้วยเส้นการบริโภค CC ช่วงเวลา T คือ ช่วงอายุขัยของผู้บริโภค ช่วงกลางของชีวิต ผู้บริโภคจะสะสมเงินออมเพราะรายได้มากกว่าการบริโภค เพื่อไว้สำหรับชำระหนี้ที่ก่อขึ้นในช่วงแรกและในตอนปลายของชีวิตจะมีการนำเงินออมที่ได้สะสมไว้ออกมาใช้จ่าย (dissaving) ดังกล่าวข้างต้น แสดงว่า APC (Average propensity to consume: ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และค่า MPC (Marginal propensity to consume) น้อยกว่า APC (Average propensity to consume)

2.1.2 แนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital)

แนวคิดนี้มีแนวคิดพื้นฐานมาจากนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล (Nobel Prize) ปี ค.ศ. 1992 คือ แกรี่ เบคเกอร์ (Gary Becker, Professor of Economics and Sociology at the University of Chicago) และ โรสแมรี และแจค อาร์ แอนเดอร์สัน (Rose – Marie and Jack R Anderson, Senior Fellow at Stanford's Hoover Institution) เป็นผู้นำร่องเรื่องทุนมนุษย์ ต่อมาบอริส กรอยส์เบิร์ก และแอนดรู เอน แมคลีอัน และ นิติน นอเรีย (Boris Groysberg, Andrew N. McLean and Nitin Nohria) ได้ศึกษาเรื่องทุนมนุษย์บนพื้นฐานทฤษฎีของเบคเกอร์ และนำแนวคิดเผยแพร่ต่อแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ จึงได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย เพราะการเพิ่มทุนมนุษย์นำไปสู่ผลการผลิตและการบริการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับทุนมนุษย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทุนมนุษย์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับทุนมนุษย์ในองค์กร (เทียนฉาย กิระนันท์, 2519)

หลักคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์นั้น ถือว่าทุนมนุษย์เป็นสินทรัพย์ชนิดหนึ่งและเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible) ซึ่งตามปกติแล้วไม่สามารถวัดเทียบค่าทางธุรกิจ แต่ก็สามารถแปรสภาพให้กลายเป็นสินทรัพย์ที่สามารถวัดเทียบคุณค่าออกมาได้ เมื่อเทียบคุณค่าออกมาได้ สามารถวัดได้ และก็สามารถจัดการได้ การจัดการในทุนมนุษย์คือการลงทุนมนุษย์ เป็นการลงทุนในตัวบุคคล เพิ่มศักยภาพบุคคล เพื่อไปเพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้างคุณค่าและการฝึกอบรมเป็นการลงทุนทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด (Becker, 2006, P1 อ้างถึงในเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์, 2549 :202-203) ในการลงทุนทรัพยากรมนุษย์ คนงานได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนโดยทักษะจากการทำงาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ จึงเป็นการสะสมทุนมนุษย์ นอกจากนั้นการ

ดูแลรักษาทางการแพทย์ถือว่าเป็นการรักษาสุขภาพส่วนบุคคลให้สมบูรณ์ทุนมนุษย์จึงประกอบด้วย ทั้งศักยภาพและสุขภาพของมนุษย์

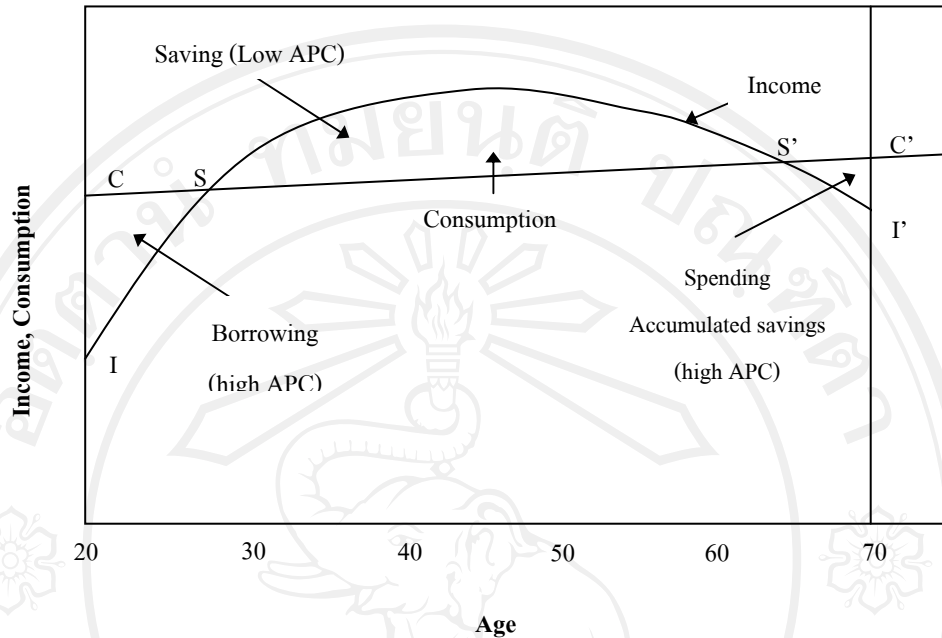
ดังนั้นทุนมนุษย์จึงเป็นวิธีการกำหนดและจัดแบ่งทักษะและความสามารถของ บุคคลที่นำไปใช้ในการทำงานหรืออย่างอื่นที่ช่วยให้มีรายได้ นักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในยุคหนึ่ง กล่าวไว้ว่า “แรงงาน” ถือเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของผลผลิต

การวิเคราะห์ตามแนวความคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ สามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์ หรือความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมได้ เช่น เส้นรายได้ตลอดชีวิต (Lifetime Income Profile) ของ แรงงานที่มีฝีมือมักจะเพิ่มขึ้น (มีลักษณะลาดชัน) มากกว่าแรงงานไร้ฝีมือ หรือจะพูดอีกอย่างว่าการ เพิ่มเงินเดือนต่อปีของแรงงานที่มีฝีมือจะสูงกว่าแรงงานที่ไร้ฝีมือหรือด้อยฝีมือ ทั้งนี้เพราะผลผลิต ส่วนเพิ่มต่อปี (Marginal Product) ของแรงงานที่มีฝีมือจะสูงกว่าของแรงงานที่ไร้ฝีมือหรือด้อยฝีมือ และปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่เป็นตัวกำหนดรายได้ตลอดชีวิตของเราคือ ปัจจัยพลังแห่งความเข้มแข็ง ของร่างกาย (Strength) สุขภาพอนามัย ความเข้มแข็งของร่างกาย เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้คนสามารถ ทำงานได้มากหรือน้อยเพียงไร สามารถหารายได้มากน้อยเพียงไร คนเราแม้จะมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์มากมายเพียงไร ถ้าหากสุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยเป็นประจำย่อมไม่ สามารถจะทำงานได้ดี ปกติในวัยหนุ่มสาวบุคคลจะทำงานไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ทั้งนี้เพราะพลังของ ร่างกายมีมาก แต่เมื่ออายุสูงขึ้น พลังนี้ก็ค่อยลดน้อยถอยลง (Diminishing) และจะลดลงค่อนข้าง เร็วเมื่อถึงวัยชรา ในขณะที่อายุเพิ่มขึ้นประสบการณ์เพิ่มขึ้น และผละกำลังยังมีเพิ่มมากขึ้นนั้นการ ทำงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่พอถึงระยะหนึ่งผละกำลังลดน้อยถอยลง แม้ว่าจะมี ประสบการณ์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ผละกำลังและความชราของร่างกายจะเป็นตัวถ่วงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้แนวโน้มของรายได้ลดน้อยถอยลงเรื่อยๆ

2.1.3 แนวคิดทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Theory of Consumption)

ตามแนวคิดของ Keynes (Case and Fair, 1996: 391–393) เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่าย เพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏ จักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่งๆ ดังรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 การออมตามทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต

จากรูปที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้ อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุขัยจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น II' ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัยโดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้น CC' เมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้น II' และ CC' แล้วจะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงต้องประพடுத்தเงินเป็นผู้ออกหนี้ตามพื้นที่ ICS ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงจะเริ่มที่จะมีรายได้เหลือจ่ายจนสามารถชดใช้หนี้เดิมได้หรือช่วงที่มีเงินออม ระยะ SS' และเก็บเงินสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต ตามพื้นที่ $S'C'I'$ ก็คือ ส่วนของเงินออมที่ถูกนำมาใช้หลังวัยเกษียณนั่นเอง และหากบุคคลมิได้มีการเตรียมการออมไว้ในช่วงกลางชีวิตหรือในวัยทำงานแล้ว ในการบริโภคยามหลังเกษียณหรือในช่วงวัยสูงอายุ ก็จะส่งผลให้ประชากรเหล่านั้นเป็นภาระทางสังคมได้ในอนาคต

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นภาพร ชโยวรรณ, มาลินี วงษ์สิทธิ์ และจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย (2532) ศึกษาวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูล

เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุและปัญหาต่างๆ ที่ผู้สูงอายุกำลังประสบ ตลอดจนทัศนคติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2529 เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุและปัญหาต่างๆ ที่ผู้สูงอายุกำลังประสบ ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะชี้แนะถึงศักยภาพของปัญหาอันสืบเนื่องจากการจะมีผู้สูงอายุเพิ่มในอนาคต โดยเฉพาะการวางแผนและนโยบายให้สวัสดิการด้านต่างๆ สำหรับให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควรในบั้นปลายชีวิตและเพื่อป้องกันมิให้การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

ผลการสำรวจได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุทั่วประเทศ ผู้สูงอายุไทยประสบปัญหาหลักอยู่ 2 ประการ คือ ปัญหาความยากจนหรือเศรษฐกิจ คือ ร้อยละ 60 ของผู้สูงอายุทั่วประเทศ มีรายได้ไม่ถึง 500 บาทต่อเดือน (เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้โดยเฉลี่ยต่อหัวของประชากรทั้งประเทศซึ่งอยู่ในระดับประมาณ 1,700 บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2530) และปัญหาสุขภาพ จากการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ กว่าร้อยละ 60 ของผู้สูงอายุทั่วประเทศมีสุขภาพทางกายเสื่อมลง ส่วนปัญหาอื่นๆ เช่น การอยู่อาศัย การสูญเสียบทบาทสถานภาพ และอื่นๆ มีความสำคัญรองลงไป ซึ่งปัญหาเศรษฐกิจและสุขภาพ นับว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือภาวะสุขภาพที่ไม่ดีอาจนำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันความยากจนก็มีผลต่อภาวะสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ การไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจและสุขภาพร่างกาย ก็อาจมีผลให้สถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุกระทบกระเทือน

ชูชีพ พิพัฒน์ศิลป์ (2532) ได้ทำการวิจัยถึงนโยบายประชากรเพื่อการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลนโยบายประชากรของประเทศไทยในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนพัฒนารูปแบบต่างๆ สำหรับการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับนโยบายประชากรของชาติ การศึกษานี้ครอบคลุมถึงนโยบายประชากรในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเกิด และการตาย หรืออัตราการเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติเท่านั้น แต่นโยบายประชากรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไม่ได้นำมาพิจารณา การศึกษากระทำในกรอบของโครงสร้างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่ตั้งของที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ผลการวิจัยปรากฏว่าการลดลงอย่างมากของภาวะเกิดในประเทศไทยเป็นผลมาจากโครงการวางแผนครอบครัว เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายนโยบายประชากรในช่วงแผนพัฒนาฯ ปัจจุบัน ตลอดจนเพื่อให้ได้อัตราความเจริญเติบโตของประชากรเป็นศูนย์ในระยะยาว จำเป็นต้องมีมาตรการนโยบายประชากรแบบเบ็ดเสร็จ ได้แก่ บริการวางแผนครอบครัวแบบเบ็ดเสร็จ มาตรการให้สิ่งจูงใจและไม่ให้สิ่งจูงใจ การเผยแพร่ความรู้ทางด้านประชากรและประชากรศึกษา และการ

พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้นนโยบายประชารัฐยังมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว โดยที่การวางแผนในระยะสั้น เน้นการลดลงของภาวะการณเกิดอย่างต่อเนื่อง อาศัยมาตรการที่เคยใช้ได้ผลมาแล้ว เช่น การคุมกำเนิด หรือการให้ครอบครัวหนึ่งมีบุตรไม่เกินสองคน และพยายามปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ส่วนการวางแผนในระยะยาวมุ่งเน้นประเด็นของประชากรผู้สูงอายุ และผลที่จะติดตามมาจากการวางแผน ซึ่งอาจจะเป็นผลในทางลบและมีได้รับการคาดหมายมาก่อนล่วงหน้าอันเนื่องมาจากโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

สำนักงานนโยบายและแผนสาธารณสุข (2539) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ในอีก 2 ทศวรรษหน้า เป็นการคาดการณ์ความต้องการดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ โดยอาศัยข้อมูลจากการคาดการณ์จำนวนประชากรผู้สูงอายุ ข้อมูลการศึกษาวิจัย สักส่วนผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ ปี พ.ศ. 2557 ผลการศึกษาพบว่าเริ่มมีการจัดตั้งสถานพยาบาลเอกชน เพื่อรับดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและมีการจัดการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยดำเนินการร่วมกับหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเล็ก แต่ผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ ส่วนมากยังคงอยู่ในการดูแลของครอบครัว จากสมมุติฐานที่ตั้งไว้สามารถคาดการณ์ความต้องการผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้ในอีก 20 ปีข้างหน้ารวมประมาณ 41,275–64,798 คน โดยเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้านประมาณ 21,303–42,607 คน ผู้ดูแลในสถาบันประมาณ 19,972–22,191 คน

สมเกียรติ สุขแสงปลั่ง (2541) ได้ทำการศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ทราบถึงลักษณะทางประชากรของประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงของประชากรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2515–2538 รวม 24 ปี (ใช้ปี พ.ศ. 2531 เป็นปีฐานในการศึกษา)

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยการเปลี่ยนแปลงอัตราการเกิดจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจดังนี้คือ การที่อัตราการเกิดลดลงในอัตราที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรและการบริโภคของภาคเอกชนลดลงในอัตราที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนส่งผลให้การออมภายในประเทศลดลงในอัตราที่เพิ่มขึ้น จากผลของการออมส่งผลให้การลงทุนรวมลดลง ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศลดลงในอัตราที่ลดลง ในที่สุดส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจหดตัวลดลง ผลักดันให้มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ และมูลค่าการ

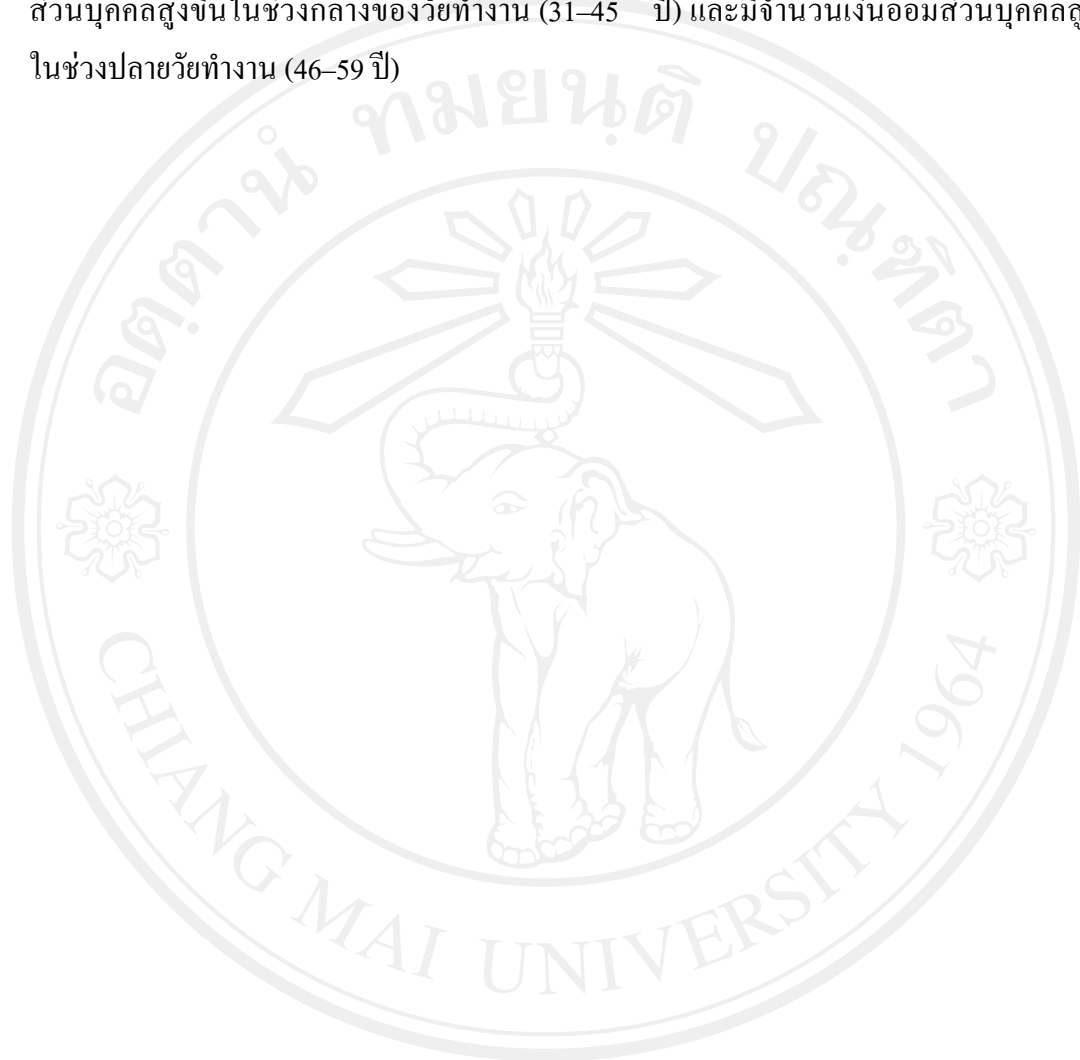
นำเข้าสินค้าและบริการหดตัวลดลงด้วย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

โชติชัย สุวรรณภรณ์ (2549) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับวิกฤตประชากรผู้สูงอายุพุ่งขึ้นกับความท้าทายของนโยบายการคลัง สรุปได้ดังนี้ ประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจำนวนมากในอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคม และเศรษฐกิจของประเทศในหลายๆ หากปล่อยให้เป็นการระของคนในยุคหน้า (Next Generations) และไม่สามารถเตรียมการรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างอายุประชากรที่เปลี่ยนไป ก็จะส่งผลในทางลบต่อมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในยุคหน้า รวมทั้งศักยภาพผลิตภาพของเศรษฐกิจไทยในอนาคต การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเช่นนี้ เกิดจากการลดลงของอัตราการเกิดและอายุที่ยืนยาวนานขึ้นของคน ด้วยเทคโนโลยีการแพทย์ ยาสมัยใหม่ และการดูแลสุขภาพทำให้คนมีอายุยืนยาวนานขึ้น ปัญหาโครงสร้างประชากรที่มีคนสูงอายุเพิ่มขึ้นนั้น (Aging Population) เป็นความท้าทายทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในยุคนี้ โดยเฉพาะต่อผู้ที่กำหนดนโยบายทางการคลังในอนาคต ผลกระทบต่อฐานะการคลังของประเทศต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ในขณะที่ประชากรสูงอายุขึ้น

สังคมที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น จะนำไปสู่มาตรฐานการครองชีพที่ลดต่ำลง การแก่ขึ้นของโครงสร้างประชากรมีต้นทุนซึ่งส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการครองชีพในระยะยาว เนื่องจากเมื่อสังคมมีประชากรสูงอายุพ้นวัยทำงานมากขึ้น จำนวนผู้ที่ทำงานได้ก็ลดน้อยลง ส่งผลให้ระดับของผลผลิตต่อคนลดลง ซึ่งต้องจัดสรรให้กับคนจำนวนมากขึ้น ดังนั้น การลดลงของผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะลดรายได้ต่อหัว (Per Capita Real GDP) และลดการบริโภคต่อบุคคลลดลงของผลผลิตและการบริโภคต่อบุคคล จึงเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

ธีระวัฒน์ จันทิก (2550) ได้ทำการศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีต่อการออมเงินส่วนบุคคลตามโครงสร้างทางอายุและเพศ ในระหว่างปี พ.ศ. 2548-2568 โดยใช้ข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยปี พ.ศ. 2543-2568 ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรส่งผลให้การออมเงินส่วนบุคคลไม่แตกต่างกันมากนัก ประชากรทั้งเพศชายและหญิง ส่วนใหญ่มีระดับจำนวนเงินออมส่วนบุคคลโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทั้งกลุ่มประชากรวัยทำงาน (15-59 ปี) และกลุ่มประชากรวัยชรา (60 ปีขึ้นไป) โดยประชากรวัยชรา มีระดับการออมส่วนบุคคลที่ต่ำกว่ากลุ่มประชากรวัยทำงาน นอกจากนี้พบว่า ประชากรเพศชายมีจำนวนเงินออมส่วนบุคคลโดยเฉลี่ยสูงกว่าประชากรเพศ

หญิง ในทุกกลุ่มประชากร และจำนวนเงินออมส่วนบุคคลในช่วงแรกของวัยทำงาน (15–30 ปี) และวัยชรา (60 ปีขึ้นไป) มีระดับการออมเงินส่วนบุคคลค่อนข้างต่ำ และประชากรเริ่มมีจำนวนเงินออมส่วนบุคคลสูงขึ้นในช่วงกลางของวัยทำงาน (31–45 ปี) และมีจำนวนเงินออมส่วนบุคคลสูงสุดในช่วงปลายวัยทำงาน (46–59 ปี)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved